

CREDINȚE ȘI OBICEIURI DIN CICLUL ANULUI CALENDARISTIC PRACTICATE ÎN SATELE COMUNEI CERU BĂCĂINȚI, JUDEȚUL ALBA

IUSTINA BOGDAN

Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva
Secția de Etnografie și Artă Populară Orăștie
iustinabogdan@yahoo.com

Cuvinte cheie: credință, practică, interdicție, petrecere, urare

Schlüsselwörter: Glauben, Tätigkeiten, Verbote, Unterhaltung, Wünsche

Lucrarea de față s-a concretizat ca rezultat al temei de cercetare pe anul 2010, în satele comunei Ceru Băcăinți, jud Alba. Este vorba despre o zonă destul de izolată și greu accesibilă, situată în vestul județului Alba, loc în care s-au păstrat nealterate credințe și obiceiuri a căror vechime se pierde în negura timpului. Demersul nostru ni s-a părut absolut necesar deoarece zona a suferit o intensă depopulare în ultimii 30 de ani care poate duce în final la pierderea patrimoniului material și imaterial. În desfășurarea lor calendaristică obiceiurile practicate de sătenii comunei Ceru Băcăinți reflectă o lume plină de zile faste și nefaste, de interdicții, o lume în care omul încearcă să îndepărteze forțele malefice printr-o serie de practici și ritualuri. În prezent se mai practică doar o mică parte dintre obiceiurile descrise, în special cele care au o conotație religioasă. Cauzele sunt diverse: depopularea, îmbătrânirea populației, influențele venite din mediul urban.

Poziționarea geografică a comunei Ceru Băcăinți i-a adus avantaje și dezavantaje. Este situată în vestul județului Alba, la poalele Munților Metaliferi, la granița cu județul Hunedoara pe de o parte și cu Țara Moșilor pe de altă parte, la cca. 20 km depărtare de arterele de circulație, într-o zonă cu dealuri domoale și stânci golașe¹, cu înălțimi ce depășesc pe alocuri 800 m altitudine². Cele 10 sate care compun comuna sunt de tipul răsfirat, unele dintre ele situate de-a lungul văilor (Valea Mare, Curpeni, Ceru Băcăinți), altele răsfirate pe dealuri (Bulbuc, Vierzuri, Fântănele, Groși, Bolovănești, Cucuta, Dumbrița). Principalele ocupații au fost agricultura de subzistență și creșterea animalelor, ocupații de care se leagă cele mai multe dintre credințele și obiceiurile locuitorilor. Această poziționare a sa, într-o zonă mai izolată și greu accesibilă a favorizat însă păstrarea intactă a unor tradiții și obiceiuri a căror vechime ajunge până în perioada precreștină. Deși atestarea documentară a comunei este târzie, abia la 1909, totuși unele sate sunt menționate mult mai devreme în documente, cum este cazul satului Bulbuc – situat în zona cea mai înaltă a comunei, la cca 860 m altitudine – pomenit pentru prima dată la 1457, în „Geografia istorică a

¹ Trif, Trif, Cioancă 2010, p. 3.

² Dealul Bogdănescu – 861,2 m.

Ungariei din vremea Hunyazilor”³ iar satele Valea Mare și Curpeni apar menționate pe hărțile iozefine întocmite între anii 1763-1785 sub numele de Kurpeny și Vale Bulbuk⁴. Nu este de mirare atunci că tocmai în aceste trei sate am întâlnit cele mai vechi și mai spectaculoase obiceiuri precum și credințe și practici ritualice.

Mi-am propus prezentarea obiceiurilor și credințelor din satele comunei Ceru Băcăinți în ordinea anului calendaristic.

Anul Nou

Anul nou era așteptat cu bucurie de tot satul, în special de tineri care organizau anumite petreceri. Astfel, la Bulbuc, fetele după ce erau omenite de ceata de colindători la Crăciun, duceau la gazda acestora făină, făceau plăcinte, duceau mâncare, fierbeau vinars și-i invitau pe feciori care la rândul lor se îngrijeau de muzicanți. Petrecerea ținea toată noaptea de revelion. În ziua de anul nou copii mai mici, cu vârste cuprinse între 7 și 10 ani mergeau cu sorcova și cu plugușorul urând gazdelor belșug și bucurie în anul care vine.

În trecut se făceau pronosticuri asupra vremii pentru tot anul, prin realizarea *calendarului de ceapă*.

6 ianuarie – Boboteaza

În ajunul Bobotezei, femeile făceau curățenie prin casă, așezau lipideele, perinile și peretarele cele mai frumoase pentru a fi stropite cu apă sfințită.

Imediat ce se trezeu sătenii se duceau fie la o sursă de apă (vale, fântână sau izvor) unde se spălau de trei ori pe față cu apă și rosteau următoarele cuvinte: *„Bună dimineața, apa lui Iordan; am venit la tine să mă speli de toate relele, de toate bolile, de toate păcatele, să mă lași curat și binecuvântat”*. Se credea că în această zi toate apele sunt binecuvântate și oferă celor care se vor spăla cu ele protecție împotriva bolilor.

După terminarea liturghiei, preotul împreună cu toți oamenii având prapurii în față se duceau la vale să sfințească apa. Fiecare credincios își punea într-un vas apă sfințită pe care o ducea acasă, stropea casa și animalele, existând credința că astfel acestea vor fi ferite de rele pe tot parcursul anului, apa rămasă urmând a fi folosită „de leac” sau consumată dimineața, pe nemâncate, câte o înghițitură.

În preajma Bobotezei, preotul mergea din casă în casă cu Iordanul însoțit de cantor și crâșnic. Fetele de măritat furau din mățăuzul preotului câte un fir de busuioc pe care îl puneau în noaptea dinaintea Bobotezei sub pernă având credința că astfel își vor visa ursitul. Pentru ca visul să fie cât mai clar ele trebuiau să țină post negru de dimineața până seara la ivirea primelor stele.

7 ianuarie – Sântionu

În această zi se practica udarea celor care purtau numele de Ion, Ioan, Ioana. Foarte de dimineață, înainte să se lumineze de ziua, rudele, prietenii sau vecinii veneau la casa celui sărbătorit pentru a-l uda; dacă sărbătoritul locuia lângă o sursă de apă era dus la locul respectiv și stropit bine cu apă; în cazul în care afară era zăpadă se recurgea la aruncarea de câteva ori în zăpadă a sărbătoritului, uneori chiar îmbrăcat foarte sumar. După acest ritual se obișnuia ca sărbătoritul să dea de băut, existând credința că astfel îi va merge bine tot anul.

2 februarie - Stretenia

Era o zi plină de interdicții atât pentru femei cât și pentru bărbați: femeile nu aveau voie să mătura casa, nici să taie ceva cu foarfeca, altfel casa le va fi invadată de

³ Csánki 1913, p. 71.

⁴ Trif, Trif, Cioancă 2011, p. 15.

gândaci și alte insecte dăunătoare;⁵ bărbații nu aveau voie nici să scoată vitele din grajd pentru adăpat, nici să arunce gunoiul afară „să nu streche vitele la vară”⁶.

Această zi mai era numită și „ziua ursului”, zi în care se făceau previziuni meteorologice. Se credea că dacă în această zi iese ursul din bârlog și își vede umbra atunci iarna va urma în continuare, va fi lungă și grea, iar dacă nu-și vede umbra va rămâne afară și iarna se va tremina.

17 Februarie – Sântoader

Pentru această zi se pregătea din seara anterioară grâu fiert care se mânca cu „lapte de bou”. Grâul era ales, și apoi vânturat de câteva ori pentru îndepărtarea cojilor și a altor impurități. Laptele de bou se prepara din făina de semințe de cânepă până prin anii 60, sau de *lubă* înmuiată cu apă caldă, zahăr și puțină sare.

În prima săptămână din postul Paștilor numită și „săptămâna lui Sântoader” femeile nu aveau voie să lucreze în casă (să toarcă, să țese, să coase) după apusul soarelui fiindcă se credea că nerespectând interdicția vor venii caii lui Sântoader și le vor pedepsi. În această săptămână nici nu se țineau șezători din cauza interdicției mai sus pomenite.

24 Februarie – Dragobetele

Acum se considera că începe primăvara, această zi mai fiind numită și „*Cap de primăvară*”. În dimineața acestei zile fetele culegeau diferite plante din pădure (corn, iarba vântului, griciorei, brândușe) pe care le fierbeau și cu apa rezultată se spălau pe cap având credința că astfel le va crește părul lung și frumos „*ca și cozile iepelor*” și vor fi „*frumoase și drăgăstoase*”.

Era o sărbătoare ținută mai mult de femei; se credea că cine va țese sau va coase în această zi îl va dura capul tot anul.

9 Martie – 40 de Mucenici

În această zi femeile afumau casa și grajdurile ca mod de protejare împotriva șerpilor. Dimineața devreme, pe nemâncate, se puneă într-o oală jăratec peste care se așeza iarba vântului⁷. Cu oala fumegând înconjurau casa, șura, grajdul și cotețele, având credința că astfel șerpii vor fi alungați dimprejurul casei.

25 Martie – Blagoveștenia

În această zi la Ceru Băcăinți „*se afuma cucul*”; aceasta presupunea de fapt curățirea pășunilor, grădinilor, gardurilor în zilele anterioare iar resturile rezultate din aceasta erau strânse toate la un loc și li se dădea foc în această zi. Se puneă fân mai umed ca să iasă mult fum. Se considera că de la această dată începe să cânte cucul iar primăvara și-a intrat deplin în drepturi.

1 Mai – Armindenii

În seara zilei de 30 aprilie era adusă din pădure o creangă de fag, care era curățată de coajă, lăsându-i-se doar un smoc de frunze în vârf. Aceasta era fixată lângă stâlpul porții - uneori și lângă șură, lângă gardul grădinii de zarzavaturi - fiind lăsată acolo până la sfârșitul verii, când urma să fie folosită la arsul cuptorului, atunci când se va coace prima pâine din găul cules în acel an. Avea rolul de proteja gospodăria și a asigura bogăția roadelor aceluși an. La ușile grajdurilor și la ferestre se puneau în această zi mănunchiuri de spin (măceși, rugi de mure) tot cu rol de protecție a animalelor, crezându-se că astfel moroițele vor fi împedicate să ia laptele vacilor.

⁵ Informatoare Badiu Mărioara, 68 de ani, din satul Cucuta.

⁶ Informator Bucur Ioan, 64 ani, din satul Bolovănești.

⁷ Bunica mea Bucur Gheorghita folosea prin anii 80-90 tămâie în loc de iarba vântului.

Hopăile

Este un obicei care se practica în seara zilei de duminică, înaintea prinderii postului Paștelui. Feciorii și bărbații din satele comunei se urcau în punctele mai înalte ale dealurilor având cu ei pari de clăie, sau crengi de carpen cu două ramificații de care legau smocuri de paie pe care le aprindeau. Pe lângă acestea unii dintre ei aduceau roți de car vechi în jurul cărora înfășurau paie. Se aprindeau paietele din hopăi și erau învârtite în timp ce tinerii strigau diferite versuri cu conținut critic la adresa unor săteni. Tinerii aflați pe dealuri diferite se strigau unii pe alții, contrazicându-se prin strigături. Cele mai uzitate formule de strigături erau următoarele:

Cine n-a tors câlții
Să li-i cace mâții.

Cine n-a tors lâna
Să-l doară mâna

Cine n-a tors fuiorul
Să-l doară piciorul...

După terminarea strigăturilor li se dădea foc roților și erau lăsate să se rostogolească în vale, pe pantele fără case ale dealurilor.

Șezătorile

În fășang, adică perioada cuprinsă între Bobotează și începutul postului Paștilor se organizau șezători la diferite munci casnice precum tors lâna și fuiorul, cusut, depănat, etc. Șezători se mai țineau și în postul Crăciunului.

De obicei femeile și fetele tinere se adunau la una din casele mai mari din sat unde fiecare participant lucra în folosul propriu: torcea lâna sau fuiorul, *ștrincănea* sau cosea piese ale costumului popular. Aceste activități erau plăcut îmbinate cu cântecul și jocul, primul dintre ele fie cântat din fluier de un bărbat din sat sau din gură de fetele sau femeile care erau talentate. Se fierbea *cucuruz*, se coceau *pancove* sau *scoverzi*, se spuneau glume dar și nelipsite povești cu uriași și strigoi. Mai întotdeauna se adunau și bărbații femeilor căsătorite participante la șezătoare și feciori din sat care veneau să testeze calitățile fetelor de măritat.

Sânvăsâiul

Înainte de prinderea postului Paștilor, în satele comunei Ceru Băcăinți se organiza "sânvăsâiul". Aceasta era o petrecere pusă la cale de fetele și femeile care participaseră la șezători pe parcursul fășangului. Se spunea că prin această petrecere „se mărită șezătoarea”. De aceea fetele și femeile aduceau la o gazdă carne, legume, plăcinte și pregăteau o masă îmbelșugată. Îi invitau și pe bărbații și feciorii care participaseră la șezători, aceștia având sarcina de a aduce muzica: unul sau doi fluierași, sau mai aproape de zilele noastre vioara strunită de Ionu Susanii, Frijel sau Sălic de la Văleni.

Pomana morților

În sâmbăta dinaintea prinderii postului Paștilor se mâncau *cotoroage* și *truțe*. Cotoroagele se fierbeau cu o seară înainte, iar în dimineața zilei de sâmbătă se coceau pe lespede de piatră sau de fontă, din aluat de pâine, truțe de mărimea unei farfurii. Lespedea se ungea cu unsoarea de pe cotoroage, ceea ce le dădea un gust deosebit.

În această zi se dădea de pomana oamenilor mai săraci sau pur și simplu vecinilor o farfurie de cotoroage, 2 truțe și o doniță cu apă.

Florile

La Ceru Băcăinți se puneau ramuri de salcie la ușile caselor și grajdurilor pentru a asigura prosperitatea. „Să fie noroc în casă și în marhe” dar acelea nu erau sfințite la biserică ca și în alte sate⁸.

Paștile

Atât Ziua Învierii cât și întregul post al Paștilor era încărcat de obiceiuri și ritualuri magice. Totul începea cu postul. La începutul postului toate oalele în care se gătise „de dulce” erau puse în pod și aduse altele în care se va găti pe toată perioada postului. În vremea în care cele mai multe vase în care se gătea, dar se și mânca, erau din ceramică, la începutul postului se spărgeau. Așa cum trupul și sufletul se curăță, se întâmplă la fel și cu casa, grădina și câmpul. În trecut podoabele casei se scoteau de pe pereți (ștergere, foi de perete, etc) se spălau și se puneau la loc la sfârșitul postului, adică atunci când pereții se văruiau și totul era curat. Acolo unde pardoseala era din pământ aceasta era humuită, la fel și soba și cuptorul, fiecare obiect trebuind a fi spălat și bine curățat.

În această perioadă oamenii se spovedeau și își alegeau Pășterii, adică familiile care contribuiau cu pâinea și vinul la prepararea Paștilor. Vinerea Mare era ziua în care cei mai mulți creștini țineau post negru până la apusul soarelui. Tot acum se vopseau ouăle, în trecut cu culori naturale rezultate prin fierberea unor plante, frunze, rădăcini, scoarță de copaci, etc. Sâmbăta dinaintea Paștilor, femeile făceau în cuptor pâine și cozonaci și preparau bucatele specifice pentru a doua zi (gușiță, tocăniță de miel și ciorbă de miel).

Slujba de Înviere se ținea în biserică de la Ceru Băcăinți în dimineața zilei de Paști la orele 5, după care sătenii porneau spre casă cu ulcelele cu paști în mână și lumânările aprinse. Oamenii mâncau din bucatele pregătite cu această ocazie, nu înainte de a ciocni câte un ou roșu rostind „Hristos a înviat”. După ora 11 exista obiceiul ca sătenii să se întâlnească într-un anumit loc din sat⁹, unde timp de câteva ore femeile și bătrânii povesteau, iar bărbații și tinerii jucau surduca și copiii jocuri specifice vârstei. După aceasta, familiile care veneau de departe erau invitate „pe omenie” la rudele și prietenii care locuiau în apropiere. Există credința că nimeni nu trebuia să doarmă în această zi „ca să nu-i plouă fânul la vară”.

Jocul surducii este un joc cu totul inedit care merită a fi descris. Surduca era de fapt o minge realizată în cursul Săptămânii Mari, din cârpe, având interiorul din păr de vacă, țesălat în săptămâna mare, și legată cu sfoară de fuior. Bărbații și tinerii peste 16 ani care participau la acest joc se împărțeau în 2 echipe. Se făcea în pământ o gaură de mărimea mingii. Un jucător se posta lângă acea gaură având o bătă în mână¹⁰. Cealaltă echipă se așeza în partea opusă și avea sarcina să arunce surduca spre cel cu bătă. Acesta trebuia să lovească surduca cu bătă și să o trimită la distanță. Cei din partea adversă trebuiau s-o prindă sau să alerge după ea și să o aducă la locul din care a fost azvârlită. După ce surduca era prinsă sau așezată în gaura din pământ, tânărul cu bătă era înlocuit de cel care prinsese sau adusese surduca iar el trecea la datul mingii¹¹.

⁸ La Tămășeasa și în alte sate din zona Orăștiei, zonă învecinată cu cea de care ne ocupăm.

⁹ Cei din vale se adunau pe râtu de la Șofronești, cei de la Valea Mare pe șesu Danoaii iar cei de pe deal se strângeau fie pe „râtu lui Rabălea” fie pe „râtu Prițului”.

¹⁰ Bățele se făceau din lemn de salcie, alun sau răchită, să fie ușoare.

¹¹ Informațiile despre desfășurarea jocului le-am primit de la Bucur Ioan, zis Șchiopescu, în vârstă de 64 ani.

A doua zi de Paști tinerii participau la jocul organizat într-una din satele comunei, fie la vreuna din casele unde funcționau școlile de la Bărdănești, Valea Mare sau Bolovănești, fie la Căminul Cultural din centrul comunei¹². Există o taxă pentru intrare, banii care se stâneau constituiau plata muzicanților¹³.

Sărbătorile de vară ținute erau **Sânzienele, Rusaliile, Vartolomeul grâului, Păliile, Foca, Pantilimonul**. Le erau respectate practicile rituale magico-religioase fără a avea o amploare deosebită. Acest timp de vară era plin de interdicții iar credințele populare conțineau zile faste și nefaste, fiind patronate de sfinți din calendarul ortodox, care aveau puteri deosebite asupra oamenilor și naturii în care trăiau.

Deoarece în această zonă agricultura avea un rol important, sărbătorile din cursul verii trebuiau ținute deoarece exista credința că sfinții i-ar pedepsi pe cei care nu-i respectă, prin distrugerea recoltelor (grindină, chiar incendiere), a caselor sau chiar prin moartea oamenilor și animalelor suferită prin trăznete. Nu este doar cazul Sfantului Ilie, binecunoscut pentru faptul că el este aducător de ploaie, ci și de Vartolomeu, Sf. Foca, Sfinții Petru și Pavel. În unele cazuri, interdicția de a lucra nu se referea doar la muncile câmpului ci și la anumite activități desfășurate în casă (nu se făcea în cuptor, nici foc în casă), în caz contrar Sf. Foca le-ar putea arde casele și acareturile. O altă interdicție era aceea de a nu rupe înainte de Sfinții Petru și Pavel, o floare numită „petrucea” care crește pe câmp, în caz contrar recoltele celui care a rupt floarea vor fi bătute de grindină.

24 iunie – Sânzâienele

La aducerea vitelor de la pășune, li se puneau în coarne cununi de sânzâiene, existând credința că astfel vor da mai mult lapte și de calitate. Cununi de sânzâiene se atârnavă și pe culme și în tindă, la straturi, la holdele de cânepă, crezându-se că acestea vor fi protejate de cele rele. Cununa din tindă se ținea până anul următor, Sfântul Ioan protejând casa în tot acest răstimp.

Femeile au atribuit sânzâienelor funcții oraculare, de cunoaștere a norocului, a legăturilor matrimoniale și a lungimii vieții.

În dimineața acestei zile, fetele împleteau și ele cununi din sânzâiene și le aruncau pe casă, cu gândul de a afla cât de curând se vor căsători. Dacă cununa rămânea pe casă, aceasta era semn că fata va rămâne în casă după căsătorie, iar dacă cununa va cădea în fața sau spatele casei se credea că fata se va duce noră. Cu cât cununa cădea mai departe, cu atât fata se va mărita mai departe de casă.

În farmacologia tradițională, sânzâienele erau utilizate în multe afecțiuni: durere de cap, ochi, urechi, ficat, stomac, fiere, afecțiuni ale plămânilor. Dar trebuia să ști când și cum să le culegi: dimineața pe rouă, apoi trebuiau uscate la umbră și păstrate în străicuță de cânepă. La Ceru Băcăinți, din sânzâiene se făceau legături cu care sătenii se încingeau peste mijloc „*să nu-i doară spatele când lucrau la secerat*”.

6 august – Schimbarea la față sau Pobrejele

Se spune că în această zi nu este permisă culegerea fructelor și legumelor, altfel acestea pălesc.

Până la prinderea postului Crăciunului, locuitorii satelor comunei Ceru Băcăinți erau angrenați în activități legate de strângerea recoltelor, de depozitarea acestora și de

¹² Până la 1950 jocul de Paști se organiza în anumite case mai mari sau șuri din sat, iar participanții la joc se obligau să facă o zi de clacă gazdelor.

¹³ În trecut muzicanții erau din sat, unul sau doi care „știau zice cu lăuta” (informator Noja Traian, 62 de ani din satul Groși), iar după 1970 sunt arvușiți țigani de la Geoagiu .

pregătirea pentru anotimpul friguros. În afară de clăci la diferite munci, eventual șezători, nu am mai remarcat practicarea unor alte obiceiuri în această perioadă.

Crăciunul

Asupra obiceiurilor practicate de Crăciun nu voi insista prea mult întrucât acestea au făcut deja obiectul unui studiu¹⁴. Voi face doar o trecere în revistă a acestora și câteva completări ca urmare a unor informații noi pe care le-am obținut recent.

Colindatul în ceată, cel mai vechi și mai spectaculos dintre obiceiurile de iarnă s-a întâlnit cu precădere în satele Valea Mare, Bulbuc și Curpeni. Inițial ceata era compusă din cel puțin 20 de persoane – feciori și tineri căsătoriți –, apoi după anii 50, ca urmare a depopulării zonei, numărul cetașilor a scăzut. Întregul ritual care trebuia urmat de-a lungul celor 3 zile de Crăciun avea rolul să aducă belșug, sănătate și bucurie în anul care urma.

O altă ceată era cea a călușarilor compusă din feciori cu vârste cuprinse între 16-20 de ani și care colindau satele comunei – în cele 3 zile de Crăciun – intrând cu precădere în casele unde erau fete de măritat și unde jucau, la solicitarea gazdelor, unul dintre cele 3 jocuri rituale pe care trebuiau să le știe: *călușarul, romana și brâul*. Și în ceata călușarilor erau funcții ca la cea de colindători (vătaful și colăcerul), exista o costumație aparte și un ritual prestabilit, care trebuia respectat întru totul. Și aici pregătirile pentru învățarea obiceiului începeau după prinderea postului și culminau cu balul călușarilor, care avea loc în serile de 26 și 27 decembrie.

Colindatul cu țurca (capra) este alt obicei care se practica tot între Crăciun și Anul Nou și care consta dintr-o colindă cântată de ceata mixtă de bărbați, ce nu avea un număr prestabilit de membri, și jocul ritual al țurcii care neaparat trebuia răsplătit cu bani.

Colindatul „cu steaua” era practicat de copii cu vârste cuprinse între 6 și 10 ani, în ziua de Crăciun. Aceștia erau îmbrăcați în costum popular de sărbătoare, aveau cu ei reprezentarea stelei călăuzitoare realizată dintr-o sită veche îmbrăcată în fâșii colorat de pânză și hârtie și cântau una dintre colinzile „de stea”.

Irozii erau interpretați de copii cu vârsta cuprinsă între 10 și 15 ani, costumați special și care rosteau un text religios. Ei colindau doar în ziua de Crăciun de dimineață, îmbrăcați în haine lungi, colorate, aveau săbii la cingătoare și trebuiau să fie în număr de 5: Irod îmbrăcat în roșu, Baltazar în verde, Melchior în albastru, Gașpar în verde și Îngerul în alb. Aceasta era costumația înainte de 1950, costumație care se va schimba ulterior și care va consta în portul popular de sărbătoare la care lipsea căciula, aceasta fiind înlocuită cu tichii din carton colorate triunghiulare, care dădeau aspectul unei coroane. Variantele textual puteau să difere, cunoscându-se cea cu înger, cea cu ofițer, dar cea mai uzitată era cea simplă, în care personajele erau craii și Irod. Ritualul era următorul: se mergea din casă în casă, se cerea permisiunea gazdei de a colinda și după una sau două colinde precum „Trei păstori se întâlniră” și „Trei crai de la răsărit”, unul dintre băieți întreba: „Aveți bani să ne paralim?” Dacă răspunsul gazdei era afirmativ, copiii începeau a rosti textul versificat.

Viflaimul este un obicei care era practicat în seara de Crăciun. O ceată de feciori colindau la fereastră și, dacă erau primiți în casă, și pe lângă colac primeau ca dar și bani, atunci scoteau dintr-o cutie de lemn, asemănătoare cu o biserică, două păpuși din cărpe care interpretau personaje și situații din colinda cântată¹⁵.

¹⁴ Bogdan 2010, p. 531-536.

¹⁵ În special în satul Groși se practica acest gen de teatru popular.

În majoritatea practicilor și credințelor din comuna Ceru Băcăinți se întrepătrund elemente laice cu un fond arhaic, precreștin, cu elemente religioase preluate din credința creștin ortodoxă. Focurile apotropaice de la începutul primăverii au dublul rol de purificare a solului, dar și de protecție împotriva forțelor malefice, distructive, ce se pot abate asupra oamenilor. Focul înseamnă purificare, renașterea vieții și asigurarea echilibrului material și spiritual al liniștii satului. Colindatul, în diferitele sale forme (în ceată, cu steaua, cu turca), jocul călușarilor, plugușorul erau menite a aduce prosperitate și noroc gazdelor, însă erau legate și de rodul noului an. Colacul ca dar primit, pentru marea majoritate a acestor obiceiuri de iarnă avea și el o semnificație aparte: simbol al soarelui care dă lumină și fără de care nimic nu crește pe pământ, dar totodată și rol de promovare a fertilității agrare. Nu trebuie uitată nici funcția sa magică, de protecție a animalelor din gospodărie și cea de apărare a copiilor mici de duhurile malefice. În schimb, diferitele sărbători din vară se țineau pentru protejarea culturilor agricole, a caselor și oamenilor de acțiunile unora dintre sfinți care îi puteau pedepsi pe oameni prin grindină, secetă, foc.

Din păcate doar foarte puține din obiceiurile și practicile prezentate mai sus se mai păstrează în prezent. Unele dintre ele se mai păstrează parțial cum este cazul celor practicate de Paști și Crăciun. Altele în totalitate: cele de Bobotează, udatul Sântionului, pomana morților, afumatul cucului, jocul din cea de a doua zi de Paști și de Crăciun la căminul cultural. Altele au fost abandonate de ani buni, în principal din lipsa practicanților: șezătorile, clăcile, surduca, irozii și colindatul cu turca și cu steaua.

Glosar

- Cotoroaie – răcitură
- Cucuruz – porumb
- Lubă – bostan pentru porci
- Lipideu – covor țesut în casă
- Marhe – vite
- A ștrincăni – a tricota
- Pancove – gogoși
- Ploată – sobă cu plită
- Scoverzi – clătite
- Surducă – minge din cărpe legată cu sfoară de fuior
- Truț – langoș, din aluat nedospit, copt pe plită, nu în ulei

Bibliografie

- Bogdan 2010 – Iustina Bogdan, *Aspecte privind obiceiurile de iarnă din comuna Ceru Băcăinți, județul Alba. Colindatul în Sargetia*, S.N., I, 2010, p. 531-536
- Csánki 1913 – Csanki Dezső, *Magyarország torteneti foldrajza a hunyadiak koraban*, vol. 3, 1913
- Trif, Trif, Cioancă 2011 – Aurel Trif, Ioan Trif, Eugenia Cioancă, *Ceru – istorie și tradiție*, 2011

**Glauben und Bräuche im Laufe des kalendaristischen Jahres
in den Dörfern der Gemeinde Ceru Bacainti, Kreis Alba**
Zusammenfassung

Die vorliegende Arbeit ist ein Ergebniss der Forschungsarbeit im Jahr 2010 in den Dörfern der Gemeinde Ceru Bacainti, Kreis Alba. Es geht um eine ziemlich abgelegene und schwer erreichbare Umgebung, die sich im Westen des Kreises Alba befindet, ein Ort wo das Alter der unveränderten Erhaltung der Sitten und Bräuche sich auf eine sehr lange Zeitspanne zurückzieht. Unser Vorgehen war für uns unbedingt nötig, da diese Umgebung in den letzten 30 Jahren eine starke Entvölkerung erlitten hat, die letztendlich zum Verlust des materiellen und imateriellen Kulturerbgutes führen kann. In ihrer kalendaristischen Einteilung, sind die Sitten und Bräuche die die Dorfbewohner der Gemeinde Ceru Bacainti praktiziert haben, stellen eine eigene Welt dar, mit guten und schlechten Tagen, mit verschiedenen Verboten, eine Welt wo der Mensch es versucht hat die Kräfte des Schlechten durch eine Reihe von Ritualien und Tätigkeiten von sich fernzuhalten. Zur Zeit werden nur noch ein kleiner Teil dieser Ritualien und Tätigkeiten angewendet, insbesondere die die eine religiöse Bedeutung haben. Die Gründe sind verschiedener Art: die Entvölkerung, das Altwerden der Bevölkerung, die Einflüsse aus der städtischen Umwelt.